

SERRA D'OR

AGOST 1972

**Joaquim Mir,
malaguanyat**

ni rics, ni pobres

per Joan Fuster

Avui no hi ha ningú que —ni de prop ni de lluny— gosi repetir la consigna d'aquell prohòmic francès: «Feu-vos rics!» L'admonició va ser pronunciada en un moment en què encara «era possible» allò que realment se'n diu «fer-se ric»: ric de debò. I, és clar, s'adreçava d'una manera ben concreta a una gent que tenia certes expectatives tangibles de guanyar i acumular molts diners. Es tractava d'estimular la burgesia: d'ampliar-la i de consolidar-la. No n'hi havia prou d'assaltar la Bastilla, i durant més de mig segle XIX, pràcticament durant tot el XIX, els burgesos no acabaven de reforçar les posicions de classe que tenien aconseguides. En créixer el nombre dels rics, la República adquiria una base més potent: la República en qüestió havia de ser, en principi, una república de rics, i de rics que «es feien», a fi d'evitar, d'una banda, que es convertís en presa dels pobres, i, de l'altra, que caigués a mans de l'oligarquia de l'herència, feudal i mal venduda... «Feu-vos rics!» No: això ja no ho predica ningú. Perquè «fer-se ric» no és simplement ascendir en l'escala dels honoraris conspicus ni de qualsevol altra mena d'ingressos memorables. Cobrar molts diners de tant en tant, i amb un «de tant en tant» freqüent, no sempre equival a «fer-se ric», ni de bon tros. Els qui provenim de la societat subalterna, pobres per tradició i per experiència, tendim a creure que ja és «ric» aquell que escapa a la misèria regular. Aquesta confusió, tan primària, ha incidit malignament en el curs de la vida política i apolítica dels darrers dos-cents anys: sovint, els pobres s'han equivocat a l'hora de reconèixer els «rics» contra els qui havien de lluitar. Encara ara passa això, tot i que les llibreries són plenes d'impresos doctrinals que aclareixen les coses. Ja sé que els pobres no acostumen a ser clients d'aquestes llibreries, i que els lectors habituals dels papers alludits no sempre estan en condicions —subjectives i, ai!, objectives— d'entendre'ls com Déu mana... En tot cas, no és aquest el problema. Segons puc veure, l'important seria que, actualment, ja no resulti gens fàcil de «fer-se ric». Ho era, sens dubte, en l'època de Guizot. No ara. Les persones més ben situades poden aspirar, com a màxim, a un augment de sou, i si es vol, a un augment fabulós de sou. O a fer negocis espavilats, que, per més efusius que siguin, gairebé mai no sobrepassen els límits de la modestia. Només «es fan rics» aquells que ja ho són, i que ho són en un grau egregi: es fan cada cop més rics, probablement. I no volen competidors. Els burgesos vuitcentistes —els burgesos clàssics, els del «Manifest» de Marx i Engels— potser necessitaven ser molts. Els autèntics burgesos d'avui volen ser escassos. Tant, que, en el fons, dir-ne «burgesos» dels uns

i dels altres, com si tots fossin una estricte i mateixa «cosa», pot suggerir estranyes conclusions sociològiques. El canvi d'«estructures» —demanó perdó per incórrer en aquesta trivialitat de vocabulari— és escandalosament obvi, però encara no ha transcendit massa a nivell de conceptes vulgars i pragmàtics, que són els que valen. «Fer-se ric» és cada dia més complicat. No hi ha manera humana de «fer-se ric», per moltes ganes que un en tingui. Una xamba —posem-hi una sort monumental de quínieles o una gloriosa prebenda vitalícia— pot omplir una butxaca. O l'exercici d'un ofici ben pagat. O qualsevol altra oportunitat. Una butxaca plena no és «ser ric»... Tenir la «butxaca plena» és l'ideal de les multituds que emergeixen de la indigència. Disposar de centims significa poder comprar... S'entén que, en aquest comentari, deixo de banda la situació de les poblacions infra-burgeses: infra-industrials. Els maldecaps d'allò que fins fa quatre dies anomenàvem Tercer Món, són tota una altra història. Connexa, però diferent de la que ací exposem... I em temo que el secret de la maniobra —l'actual— consisteix en una altra fórmula d'excitació col·lectiva: no la de «Feu-vos rics!», sinó la de «Compreu!» És evident que un eslògan com «Compreu!», tan expertament insistit per la publicitat amb què ens obsequien per sistema —*et pour cause!*—, comporta, previ, l'eslògan «Ompliu-vos les butxaques!». Que no coincideix amb el d'«Enriqueu-vos!». La perspectiva aconsellada és el «consum»: el tenebrós, alienador, degradant «consum»... La neoburgesia del capitalisme post-industrial o superindustrial —i que cadascú triï el terme que més goig li faci, o que n'inventi un altre— sap bé què vol: no una pulsió de «competidors», o sigui, de «burgesos», és a dir, de «rics», sinó una progressiva quantitat de senzilles «butxaques plenes» que puguin comprar. Les unes podran comprar més; les altres, menys. Però el propòsit és que tothom compri, i molt. Com més millor. «Fer-se ric», en el segle passat, i més abans encara, constituïa una forma d'ascetisme: de no comprar, de no consumir. Totes aquelles explicacions del Max Weber i del calvinisme vénen a parar aquí, quant a l'origen històric del procés. A hores d'ara, els plantejaments econòmics vigents no permeten els abusos calvinistes, ni en doctrina ni en conducta: no permeten que hi hagi més «rics». No n'hi haurà més, en el futur. En el futur, no hi haurà més «rics»; hi haurà més «capacitat d'adquisició». La diferència no és de matis. I, simultàniament, el projecte, també, és que minvin els «pobres». Si encara hi ha algú que pensi en l'argument revolucionari de la «fam» i de les nocions correlatives, que es desenganyi: per poc que pugui, el neocapitalisme farà mans i mànegues per abo-

lir la penúria total. Un ciutadà sense cèntims és una rèmora: no compra, en primer lloc; i si sobreviu és per caritat, cosa absolutament «no rendable». No compra, sobretot. Amb el «desenvolupament» i amb totes les propostes efusives, presumptament benèfiques, que estableixen els «rics» reals i altíssims, no sorgirà cap «ric» nou, o ben pocs seran els qui hi pervinguin. Però proliferaran els compradors. La maniobra, en aquest instant, se centra en la intenció de temptar-nos a multiplicar els nostres jornals: en diners i, de vegades —moltíssimes vegades—, en temps. L'estalvi esdevé una il·lusió monetària grotescament ingènua. Estem condicionats per la «compra». Ells —«ells»— són la «venda». El mecanisme no varia: no ha variat d'ençà que algú va inventar el diner (i, alto!, no ho hem de lamentar, al capdavant, perquè, si no, encara perduràrem en el paleolític...). Compra i venda: compra-venda. Uns volen vendre: necessiten vendre, i de manera galopant. La resta estem condemnats a ser eterns compradors. Sense compradors, tot se n'aniria al carall. Ens eduquen per comprar. I ens han de proporcionar l'opció de la compra... La burgesia de Dickens i de Balzac —i de Rusiñol— s'aguantava damunt els pobres més desolats. Era la seva llei. La feudo-burgesia actual ha de suprimir els pobres, i ja mira de suprimir-los. En l'esquema neocapitalista, un pobre és un error: un error dels neocapitalistes mateixos. Però un «ric», un «ric» nou, és impensable... «Compreu!»... I el mal és que, si no comprem, continuem instal·lats a les cavernes...

TAPES I ÍNDEXS DE «SERRA D'OR»

Han sortit les tapes i els índexs corresponents a l'any 1971.

Tapes, 80 pessetes.

Índexs, 40 pessetes.

Demaneu-los a la vostra llibreria.